

BÖLÜM 9

AİLE HEKİMLİĞİ PRATIĞİNDE HUKUKİ SORUNLAR

Türkü Yağmur NEHİR¹

GİRİŞ

Birinci basamak sağlık hizmeti, başta koruyucu sağlık hizmetleri olmak üzere teşhis, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin de verildiği, kişilerin kolayca ulaşabildiği yaygın sağlık hizmetidir. Birinci basamak sağlık hizmetlerinin yapı taşı; yaş, cinsiyet ve hastalık ayrımı yapmaksızın her kişiye; kapsamlı ve devamlı sağlık bakımı sunan aile hekimliği sistemidir. Günümüzdeki aile hekimliği sistemi dünyada ilk defa 1923 yılında gündeme getirilmiş ve 1950'li yıllar itibariyle aile hekimliği uygulamaları ile ilgili çalışmalar hızlanmıştır. Ülkemizde ise aile hekimliği uygulamalarına geçiş o kadar eski tarihli değildir. 24.11.2004 tarih ve 25650 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5258 sayılı Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Kanun, aile hekimliği ile ilgili ilk hukuki düzenleme olmuş ve hemen ardından Kanun ile ilgili yönetmelikler yayımlanarak aile hekimliği uygulamasına ilişkin temel usul ve esaslar belirlenmiştir. Pilot uygulamalara dair çıkarılan bu yönetmelikler ışığında 2005 yılında Düzce'de başlatılan aile hekimliği 2010 yılı itibariyle ülkenin genelinde uygulanmaya başlamıştır. Ancak hâlâ işleyiş ile ilgili ciddi hukuki boşluklar mevcuttur.

AİLE HEKİMLİĞİ MEVZUATI

Kendine has yapısı bulunan aile hekimliğine dair temel olarak 3 hukuki düzenleme mevcuttur. Bunlar 5258 Sayılı Aile Hekimliği Kanunu, Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği ve Aile Hekimliği Sözleşme ve Ödeme Yönetmeliğidir. Aile hekimliği çalışanlarını ilgilendiren temel sağlık hukuku mevzuatı yanı sıra, verilen hizmetlere bağlı olarak tabi olunan pek çok hukuki düzenleme de mevcuttur. Özellikle aile

¹ Arş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği AD., Ankara Aile Hekimliği Derneği 2. Başkanı, dr.turkuyagmur@gmail.com

kayıtları incelenebilmektedir. Ancak Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında kişiler e-nabız bilgilerinin aile hekimi tarafından görülmesini kısıtlayabilmekte, sağlık verilerinden talep ettiklerini söylebilmektedir. Kişiler hakkında doğru sağlık verilerine ulaşım ulaşılamadığı bilinmemektedir. Örneğin psikiyatri bölümünde muayene olan hastaların mevcut tanıları sistemde 'psikiyatrik muayene tanısı' olarak görülmekte, hastalığın detayları görülmemektedir. Oysaki akli meleke değerlendirilmesinde mevcut psikiyatrik hastalığın ne olduğunun bilinmesi elzemdir. Örneğin düzenli ilaç kullanan şizofreni hastası genel muayene esnasında sorulan sorulara anlamlı ve mantıklı cevaplar verebilir ve hastalığına dair herhangi bir belirti göstermeyebilir ancak bu durumda akli melekelerinin yerinde olduğu sonucuna varılmamaktadır. Gerçekleştirilen bu muayene değerlendirmesi ile akli meleke raporunun düzenlenmesi uygun olmayacaktır.

SONUÇ

Uygulamada yaşanan tüm bu sorunlar bir arada değerlendirildiğinde, pek çok konuda hukuki belirsizliklerin bulunduğu, aile hekimlerine verilen yetkilerin aile hekimliği disiplininin temel yapısı ve aile sağlığı merkezinin fiziki şartları gözetenmeden verildiği görülmektedir. Hukuki dayanaktan yoksun bir biçimde aile hekimlerine dayatılan taleplerin, başta hastalar olmak üzere kurum, kuruluşlar ve diğer meslektaşlar ile karşı karşıya kalınmasının ve olası şiddet durumlarının önüne geçilebilmesi; aile hekimlerinin mesleklerini hukuki belirlilik ve güven ilkeleri içerisinde yürütebilmesi için daha detaylı ve geniş hukuki düzenlemeler yapılmalıdır. Hukuki düzenlemeler hazırlanırken aile hekimleriyle işbirliği içinde olunmalı, aile hekimleri sürecin bir parçası haline getirilmelidir. Aile hekimlerine bir yetki verilecek ise öncelikle aile hekimlerinin bu konudaki yetkinliği göz önünde bulundurulmalı, sahanın gerçeklerinden uzak kalınmamalıdır. Mevcut hukuki düzenlemelerin işlerliğini artırabilmek için sağlık teşkilatlanması içinde ve diğer kurum ve kuruluşlarla olan ilişkiler güçlendirilmeli, sağlık hukuku okur yazarlığı arttırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- 24.11.2004 tarih ve 25650 sayılı Resmi Gazete 5258 sayılı Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Kanun
- 09.12.2004 tarih ve 25665 sayılı Resmi Gazete 5258 Sayılı Aile Hekimliği Kanunu
- 25.01.2013 tarih ve 28539 sayılı Resmi Gazete Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği
- 30.06.2021 tarih ve 31527 sayılı Resmi Gazete Aile Hekimliği Sözleşme ve Ödeme Yönetmeliği
- 09.11.1982 tarih ve 17863 sayılı Resmi Gazete Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
- 19.2.1960 tarih ve 10436 sayılı Resmi Gazete Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi
- Hekimlik Meslek Etiği Kuralları

- 14.04.1928 tarih ve 863 sayılı Resmi Gazete 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun
- 18.3.1954 tarih ve 10436 sayılı Resmi Gazete 8661 sayılı Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına, Türk Veteriner Hekimleri Birliği İle Odalarının Teşekkül Tarzına Ve Göreceği İşlere Dair Kanun
- Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Programı Değerlendirme Raporu 2003-2011
- Mülga Türkiye Halk Sağlığı Kurumu tarafından 27.06.2013 tarih ve 55616797 sayılı yazı
- Aile Hekimliği Uygulamasında Önerilen Periyodik Sağlık Muayeneleri ve Tarama Testleri Rehberi Ankara 2015 Bakanlık Yayın No:991
- Sağlık Raporları Usul Ve Esasları Hakkında Yönerge
- Türkiye Barolar Birliği tarafından akli meleke raporu formatında rapor düzenlenmesinin yeterli olduğuna dair görüş yazısı
- 14 Aralık 2019 tarih Resmi Gazete Sporcu Lisans, Vize ve Transfer Yönetmeliği
- Türkiye Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü <https://shgm.gsb.gov.tr/Federasyonlar> 13.09.2021.
- 04.11.1950 İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'ye Ek Protokol
- 29.12.2015 tarih ve 29577 sayılı Resmi Gazete Sürücü Adayları ve Sürücülerde Aranacak Sağlık Şartları ile Muayenelerine Dair Yönetmelik
- 'Kişisel Sağlık Bilgi Formu' <https://www.turkiye.gov.tr/> 08.09.2021.
- 01.8.1998 tarih ve 23420 sayılı Resmi Gazete Hasta Hakları Yönetmeliği
- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
- UYGUR, Gülriz. Adalet ve Hukuk Devleti, AÜHFD, Ankara, 2004: 53(3):29-38, s.32.
- İKİNCİOĞULLARI, Firuzan. Hukuk Devleti, GÜHFD, Ankara, 1997: 1(1):29-33, s.30.
- ÇARPTUĞ, Mehpare.Hukuki Güvenlik İlkesinin Kavramsal Gelişimi, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Ankara, 2021 9(17): 133-160, s.139.
- FİLİZ, Taner. Aile Hekimliği Kliniği Spora Katılım Belgesi Düzenleme İle İlgili Olarak Birinci Basamak Hekimlerinin Bilgi Ve Tutumları (Tıpta Uzmanlık Tezi), T.C. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Keçiören Sağlık Uygulama Ve Araştırma Merkezi, Ankara, 2020 s: 8.